

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 3. listopadu 2025

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

V ČESKU JE UNIKÁTNÍ PRVNÍ VYDÁNÍ DŘEVOŘEZU NOSOROŽEC OD ALBRECHTA DÜRERA

První den festivalu Týden Akademie věd ČR provází odhalení objevu mimořádné umělecké hodnoty z majetku Knihovny Akademie věd ČR. Zjistilo se, že dřevořez *Nosorožec* od Albrechta Dürera, který Knihovna AV ČR získala v 50. letech minulého století, je prvním vydáním tohoto tisku. Jedinečnou hodnotu díla, jež patří k nejatraktivnějším a nejdůležitějším milníkům světové vizuální kultury, teprve nedávno potvrdila expertiza Ústavu dějin umění AV ČR.

První vydání Dürerova Nosorožce vlastní pouze několik sbírkových institucí na světě, například Britské muzeum, pařížský Louvre anebo Metropolitní muzeum umění v New Yorku. Nyní se k nim řadí i Knihovna Akademie věd ČR.

„Věda nás stále překvapuje. Zejména tam, kde by se zdálo, že už je vše známé a vysvětlené – jako v případě dřevořezu Nosorožec,“ zdůraznil Radomír Pánek, předseda Akademie věd ČR, na zahájení festivalu, kde byl objev umělecké hodnoty grafického listu Albrechta Dürera poprvé veřejně oznámen. *„Příběh vědy pokračuje, vědci a vědkyně stále odhalují nové souvislosti a přicházejí s novými poznatky. A právě to chceme veřejnosti představit na festivalu Týden Akademie věd ČR.“*

Festival od dneška do neděle 9. listopadu představuje veřejnosti pracoviště, výzkumnou činnost a nejaktuálnější úspěchy a objevy jednotlivých ústavů Akademie věd České republiky, partnerských univerzit a dalších výzkumných institucí. Návštěvníci se mohou těšit na komentované prohlídky laboratoří, přednášky odborníků i praktické ukázky výzkumu v reálném prostředí, kde vědci pracují.

Součástí programu festivalu bude i přednáška [Nosorožec z roku 1515: Vzácný objev prvního vydání Dürerova dřevořezu](#), která představí objev prvního vydání Nosorožce z fondu Knihovny AV ČR.

Posluchači se dozví, co předcházelo identifikaci vzácného díla, co zahrnuje odborná expertiza, ale i okolnosti vzniku vyobrazení a důvody, proč se právě ono stalo tak rozšířeným a významným. Na přednášku je nutné si rezervovat místo, bude ale i živě přenášena na Youtube kanále Akademie věd ČR.

Kontakt pro média: **Markéta Růžicková**
Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR
press@avcr.cz
+420 777 970 812

Kopie Dürerova dřevořezu je také k vidění online, v [Digitální knihovně Knihovny AV ČR](https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:7e5c5155-8a1a-42ed-9e84-8e113e147338):
<https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:7e5c5155-8a1a-42ed-9e84-8e113e147338>.

Nečekaný objev v depozitáři starých tisků

Slavné vyobrazení nosorožce od Albrechta Dürera se do fondu Knihovny AV ČR pravděpodobně dostalo v roce 1958 jako nákup z antikvariátu. Odborné stanovisko dokládá, že se jedná o vzácné první vydání, které se jinde v České republice nenachází. Dřevořez je považován za klíčové dílo evropské vizuální kultury a je jedním ze sta nejvýznamnějších děl ve světové historii.

Grafickému listu se v Knihovně AV ČR dostalo větší pozornosti u příležitosti loňské přednášky historičky umění Sylvy Dobalové z Ústavu dějin umění AV ČR. Tisk byl vystaven pro veřejnost, aby doplnil téma přednášky Noci vědců: Proč Albrecht Dürer nakreslil nosorožce s chybami aneb máme věřit renesančním vyobrazením? Po přednášce si Sylva Dobalová dřevořez prohlédla a vyslovila domněnku, že by mohlo jít o první vydání.

Její předpoklad odborná expertiza potvrdila. „Jedná se o mimořádně cenné první vydání. Otisk pochází z neopotřeбенé ostré desky. O původnosti tisku svědčí mimo jiné renesanční filigrán – kotva v kruhu, který lze při prosvícení pozorovat v místě hlavy tlustokožce,“ uvádí Sylva Dobalová z Ústavu dějin umění AV ČR, autorka odborného stanoviska. Grafický list je ve skvělém stavu, jedná se o krásný otisk, který byl po staletí uchováván ve výborných podmínkách.

„Z archivních dokumentů vyvozujeme, že se grafika dostala do fondu v roce 1958 a jde s největší pravděpodobností o akvizici Františka Horáka, tehdejšího ředitele knihovny. Byla uložena v depozitáři starých tisků. S ohledem na odbornou erudici docenta Horáka a tehdy běžné akvizice vzácných tisků lze s vysokou pravděpodobností předpokládat, že šlo o nákup z antikvariátu,“ říká pracovnice oddělení dějin knihy Knihovny AV ČR Markéta Kučerová.

„Dürerovo dílo bylo velice oblíbené a stalo se součástí mnoha encyklopedií a učebnic. Až do 18. století určovalo podobu, jak Evropané nosorožce viděli.“

Na samotném tisku je nad hlavou nosorožce uvedeno datum vytištění grafiky, tedy rok 1515, a také slavný Dürerův monogram. Na pěti řádcích textu v němčině se píše: *V květnu r. 1513 po narození Krista přivezli mocnému králi portugalskému, Manuelovi, do Lisabonu z Indie takové živé zvíře. Nazývají jej Rhinoceros (nosorožec). Zde je jeho portrét. Má barvu skvrnitě želv. A je pokryt tlustými, velmi pevnými pláty. Veliký je jako slon, ale je nižší a velmi dobře vyzbrojený. Na nose má silný a ostrý roh, který si brousí o kameny. Toto divoké zvíře je smrtelným nepřítelem slona. Slon se ho velmi bojí, neboť když na něj zaútočí, vrazí mu hlavu mezi přední nohy a rozpáře slonovi břicho, proti čemuž se slon nedokáže bránit. Neboť toto zvíře je tak vyzbrojeno, že mu slon nemůže nic udělat. Také říkají, že nosorožec je rychlý, strašlivý a lstivý.*

Albrecht Dürer však nosorožce na vlastní oči neviděl a při interpretaci zprávy a náčrtku, které se k němu dostaly, se dopustil několika chyb. Nejde jen o letopočet 1513, ale nesprávný je kupříkladu malý roh na šíji nosorožce či zpodobení trupu.

Příběh nosorožce v Evropě

První nosorožec připlul z Indie do Lisabonu jako dar portugalskému králi Manuelovi I. až v roce 1515. Zvíře vyvolalo okamžitou senzaci, neboť šlo o prvního živého jedince, kterého Evropané spatřili po více než tisíci letech. Nosorožec vyvolal rozruch i na královském dvoře Manuela I., kde byl zinscenován souboj nosorožce se slonem. Událost však nesplnila očekávání legendárního boje na život a na smrt, protože slon se zalekl a utekl. Dříve než příběh nosorožce skončil, zanechal trvalou stopu v umění: na základě slovního popisu a náčrtku, které obdržel z Portugalska, vyryl německý malíř a grafik Albrecht Dürer (1471–1528) dřevěný štoček jako formu pro tisk jednotlivých listů. Účelem bylo informovat o exotickém tvorů co nejvíce lidí.

Dürerovo vyobrazení určovalo až do 18. století podobu, jak Evropané nosorožce viděli, a přestože se postupně začaly objevovat i jiné ilustrace, Dürerovo dílo bylo velice oblíbené a stalo se součástí mnoha encyklopedií a učebnic. Osud zvířete byl tragický: král Manuel I. ho daroval papeži Lvu X. a zaslal ho lodí do Říma, nicméně plavidlo ztroskotalo a nosorožec utonul. K papeži se jedinec dostal v podobě vycpaniny.

Více informací:

Mgr. Markéta Kučerová

Knihovna AV ČR, oddělení dějin knihy

kucerova@knav.cz

+420 221 403 335

Mgr. Sylva Dobalová, Ph.D.

Ústav dějin umění AV ČR, oddělení umění raného novověku

dobalova@udu.cas.cz

+420 221 183 505

Mgr. Václav Jindřich

Středisko společných činností AV ČR

PR koordinátor festivalu Týden Akademie věd ČR

jindrich@ssc.cas.cz

+420 777 039 234

Fotografie ke stažení:

<https://app3.ssc.avcr.cz/uloziste/download.php?id=732&token=0o46BiiJdJMRi1mPeaw6RbB8jufJzIAo>

autorka: Jana Plavec, Akademie věd ČR

Video ke stažení:

<https://1url.cz/jjf7N>, zdroj: Akademie věd ČR

Fotogalerie:

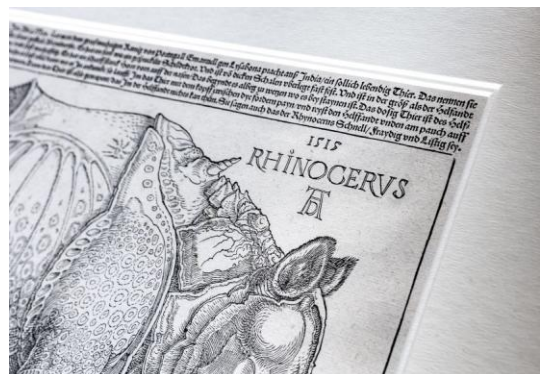
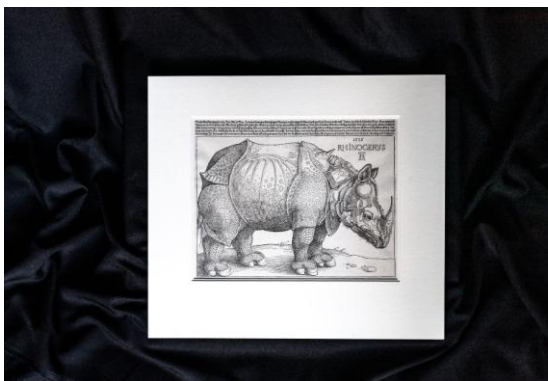

FOTO: Jana Plavec, Akademie věd ČR